Umbre și lumini în DON CARLOS la Metropolitan

(Costin Popa – 3 ianuarie 2011)

Foarte greu de cântat un Verdi adevărat în ziua de azi! Tema este aceeași. Raportul între timbralitatea soliștilor și vocalitatea rolurilor pune la grea încercare pe toată lumea – interpreți, promotori, manageri – și rămâne o provocare dificil de împlinit la parametrii doriți de stilistică, de tradiție, de intențiile compozitorului. Atractivitatea numelor de pe afiș, popularitatea cântăreților, expunerea imprudentă la roluri nepotrivite, presiunile de câștig financiar și dorința de succes a teatrelor – firească de altfel – duc la distribuiri neglijente, însoțite de dese nerealizări. Chiar pe scene celebre.

Recent, am văzut la cinematograf și, după o saptămână, am ascultat și comentat la Radio transmisiunile directe de la Metropolitanul newyorkez ale aceluiași titlu, Don Carlos de Verdi. Cast-ul a fost aproape identic, cu modificări doar la interpreții lui Don Carlos și Filip, mai întâi Roberto Alagna și Ferruccio Furlanetto, apoi Yonghoon Lee și Giorgio Giuseppini.

Tenorul Alagna este o mare vedetă, un glas cu înveliș generos și cald, al cărui lirism seduce. Dubla origine siciliano-franceză a fost cea care l-a condus către interpretări memorabile ale titlurilor compuse în Hexagon. Am mai afirmat, am mai consemnat... Alagna a depășit interpretările aseptice ale multor tenori francezi, chiar legendari și a picurat în tălmăcirile lui, alături de poetică, patina meridională de expresie, pasiunea năvalnică. Va rămâne memorabil, aducător de simțire romantică, îmbogățitor de sensuri, în roluri precum Roméo, Faust, Werther, Don José... Sigur că, evolutiv, ca și alți tenori cu panaș, artistul a fost irezistibil atras de partiturile spinte italiene, extrapolându-și calitatea lirică. Așa a ajuns să cânte rolul titular din Don Carlos și nu numai. Poate că, pentru partea a doua a carierei, este foarte bine. Summum-ul de performanță fusese deja dat. Rămâne completarea repertoriului.

Roberto Alagna

Opera Metropolitan a ales pentru noua producție versiunea italiană în cinci acte, dificilă ca balans între liric și dramatic, îndeosebi pentru tenor. Primul act, prima întâlnire dintre Don Carlos și Elisabeta, pulsează de emoție și poezie, într-un continuu legato sonor pe care Alagna nu l-a servit la cursivitatea venită din rădăcinile lui belcantiste. Și dacă tempii mai largi, potriviți ambientului idilic din pădurea Fontainebleau, l-ar fi incomodat pe tenor prin elongarea discursului și sporirea eforturilor de respirație, dirijorul Yannick Nézet-Séguin l-a ajutat prin accelerări, cu revers în afectarea atmosferei.

Faptul a fost evident mai ales în spectacolul din următoarea săptămână, când șeful de orchestră a revenit la tempii firești. Păcat că debutantul Yonghoon Lee s-a plasat la ani-lumină distanță de Alagna. Dincolo de emoția primei apariții pe scena de la Met, sud-coreeanul a afișat un timbru sărăcăcios, văduvit de armonice plăcute, erori de pronunție, frazare cu fragmentări neașteptate și note acute precare. Impresie dezolantă, chiar dacă pe parcursul serii Lee a câștigat în siguranță. A devenit oare Metropolitanul, astăzi, un studio experimental pentru lansarea tinerilor nerodați? Sper că nu.

Odată depășit momentul Fontainebleau, Roberto Alagna a cântat cu seducător elan romantic și acel slancio appassionato tipic eroilor verdieni. Avântul dramatic este într-atâta de mare încât, pe alocuri, îl conduce la atacuri acute care depășesc ușor intonația corectă. Un pasional, un dăruit.

Marina Poplavskaya

Pentru Marina Poplavskaya, personajul Elisabeta de Valois a fost deosebit de ofertant, soprana are „le physique du rôle" și sensibilitatea unei tinere îndrăgostite. Ingenuitatea, căldura, privirile furate, naturalețea, sinceritatea sunt atașante la întâlnirea cu Don Carlos și transpar constant pe parcursul tramei, chiar când interesele politice o manipulează pe eroină fără voia ei. Din unghi vocal, soprana rusă își extrapolează lirismul, altminteri frumos expus, impecabil prin conductul frazării și cu pianissime evocatoare.

Aria **Non pianger, mia compagna** din actul secund a fost unul din cele mai bune momente. Generic, potrivirea cu vocalitatea rolului se face însă greu, coloristica de soprană verdiană spintă lipsește iar presiunea țesăturii portativului o obosește la final.

Pătrunderea lui Simon Keenlyside în marile roluri verdiene s-a făcut, ca și la Roberto Alagna, pentru completarea registrului repertorial, după remarcabile succese ca bariton liric. Artist inteligent, britanicul construiește frazele muzicale cu știință și în varietate, le redă sensurile și impulsurile corecte. Generozitatea, căldura timbrală rămân însă deziderate pentru întregirea conturului nobil al Marchizului de Posa. Ca și atitudinea scenică, impregnată de un simț al modernului care, până la urmă, contravine rangului personajului. Și pe Keenlyside, densitatea scriiturii verdiene sau atacurile de forță îl solicită și fragmentarea pe alocuri a discursului apare ca singura soluție. Mă gândesc la unele desene sonore lungi din duetul cu Don Carlos, **Te chiama il popolo fiammingo** sau **Carlo mio, con me dividi il tuo pianto...**, ca și la octava tiradei **La pace è dei sepolcri!**, aruncată în fața Regelui Filip.

Solid, masiv, intens dramatic a fost glasul tinerei mezzosopranei ruse Anna Smirnova (Principesa Eboli), pus în valoare îndeosebi de teribilul final al marii arii **O don fatale** din actul al IV-lea. Vibrato-ul accentuat și neplăcut, lipsa de focus au periclitat acuratețea vocalizelor din **La canzone del velo**, romanța maură de dragoste a actului al doilea, după cum sunete dezordonate s-au răspândit peste tot.

Basul Eric Halfvarson i-a rezervat Marelui Inchizitor un portret realmente cutremurător. O apariție sinistră de bătrân hidos contorsionat, schimonosit de ură și dogmă, monstru primejdios și inflexibil, târâtoare agresivă ce stârnește repulsie și scârbă. Cu glas puternic, profund, negru și amenințător, cu prezență scenică memorabilă, americanul a creat un personaj de referință, chiar dacă vocea-i nu se mai află la prima tinerețe și semnele de uzură se insinuează.

Rămâne interpretul lui Filip al II-lea, singurul italian din distribuție, Ferruccio Furlanetto. La puțin peste 60 de ani, basul se vede ajuns la un vârf de carieră în care forma vocală – încă valabilă – se îmbină armonios cu maturitatea interpretativă. Glasul sună somptuos, bogat și autoritar, cu înaltă statură artistică în conturarea unui personaj complex, chinuit de conflictele statale și intime.

Importantele momente ale rolului, aria **Ella giammai m'amò**, duetele cu Posa și Marele Inchizitor au fost centrele de greutate ale întregii seri. În arie, în singurătatea cabinetului său, Filip-Furlanetto apare ca un introvertit, psihologia de soț respins și monarh abătut nu transpare prin nuanțe subtile ci prin tristețea sunetului. Impresionant! Cu totul altfel a fost în clipele dialogurilor cu Rodrigo de Posa sau cu Marele Inchizitor... mult mai apropiat, dăruind pilde de prietenie de la înălțimea poziției sale, respectiv în plină revoltă, mergând până la nesăbuita tentativă de a-l ucide pe cel care reprezenta adevărata putere în regat.

Simon Keenlyside
și Ferruccio Furlanetto

Marina Poplavskaya și
Roberto Alagna

Eric Halfvarson și
Ferruccio Furlanetto

După o săptămână, indisponibil, Furlanetto a fost înlocuit de un alt italian, Giorgio Giuseppini, artist cu bună stăpânire a rolului.

La pupitru, tânărul canadian Yannick Nézet-Séguin a fost contradictoriu nu atât prin ajustarea tempilor în funcție de preferințele vedetelor – chiar dacă nu constituie o dovadă de rigoare, este o practică obișnuită și, bineînțeles, apreciată de acestea – cât prin echilibrajul între energie și transparență. Cred că și lipsa de preciziune a ansamblurilor la atacurile în **tutti** din marea scenă a autodafé-ului se poate imputa dirijorului. Corul și orchestra Operei Metropolitan sunt, dealtfel, colective de maximă valoare.

Don Carlos a fost o nouă montare, coproducție cu Royal Opera House Covent Garden din Londra și Norwegian National Opera & Ballet din Oslo, în regia englezului Nicholas Hytner, cu sprijinul colaboratorilor Bob Crowley (decoruri, frumoase costume) și Mark Henderson (lumini). Realizatorii au gândit o mizanscenă clasică, pigmentată cu elemente de simbol dintre care tabloul de iarnă al pădurii Fontainebleau a părut cel mai bine pus în pagină. Hytner nu a rezistat să nu cadă în naturalism la scena autodafé-ului, în care bieții eretici acopereau muzica lui Verdi cu urlete de ți se făcea părul măciucă. După cum sarcofagul-kitsch al lui Carol Cvintul a fost clar inscripționat „CARLOS”, uite-așa, ca toată lumea și îndeosebi publicul american să știe precis cine doarme acolo somnul de veci...